

Bölüm 1

KLAZOMENİA ANTİK KENTİ İLE BAĞLANTILI URLA KARANTİNA ADASINDA YER ALAN OSMANLI DÖNEMİ KARANTİNA YAPISI: KLAZOMEN TAHAFFUZHANE VE TEBHİRHANESİ MEKÂNSAL İŞLEYİŞ BİÇİMİ

Yelda DURGUN ŞAHİN¹

GİRİŞ

Dünyada tescil edilmiş üç karantina adasından biri olan Urla Karantina Adası, 12 İon kentinden biri olan Klazomenai antik kentin bir kısmı üzerinde bulunmaktadır. M.Ö 4. Yüzyılda Büyük İskender döneminde Ada karaya bağlanmıştır. Ada yaklaşık 32 hektar büyüklükte bir alana sahiptir Adada Osmanlı döneminden kalan, Tahaffuzhane Binası, Tebhirhaneye Binası ve hizmet yapıları bulunmaktadır. 1872 yılında inşasına başlanan proje, maddi imkânsızlıklar ve işleyişteki çeşitli aksaklıklar nedeniyle 1880 yılında tamamlanabilmiştir. Bu yapılar, seferler sırasında, bulaşıcı hastalığa yakalanan, yolcu ve çalışanlarının tedavilerinin yapılması ve gemilerin karantina sürelerini geçirecekleri bir ada liman olarak tasarlanmıştır. Gemide bulaşıcı hastalık varlığında ada limana ulaşan insanların eşyalarını Tebhirhaneye ileten, ray üzerinde hareket eden küçük vagonlar bulunmaktadır. Giysi ve eşyalar bu yapıda sterilize edilmektedir. Tahaffuzhane yapısında ise insanlar yıkanarak temizlenmektedir. Osmanlı imparatorluğu tarafından, 1865 yılında Fransızlara tasarlatılarak inşa ettirilen karantina tesisi, 1950'lerde Deniz ve Güneş Enstitüsü, 1960'larda Kemik ve Mafsal Hastalıkları Hastanesi olarak kullanılmıştır. Yeni bina inşasıyla 1986 yılından 2014 yılına kadar Urla Devlet Hastanesi olarak hizmet vermiştir. Adada hastane yapısının yanı sıra Sağlık Bakanlığına ait ancak kullanılmayan, dinlenme tesisleri, etüt merkezleri ve bir otel bulunmaktadır. Cumhuriyet'in erken dönemlerinde ağaçlandırılmış olan ada, özgün tabiat dokusu ve tarihi müze özelliği ile Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu'nun 26.05.1994 tarihli ve 242 sayılı kararı ile ikinci derecede arkeolojik SİT alanı sınırı genişletilerek, 1.

¹ .Dr. Öğr. Üyesi., Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, ydurgunsahin@atu.edu.tr

KAYNAKLAR

- Aydın, E. (2004). 19.yüzyılda Osmanlı Sağlık Teşkilatlanması. *Ankara Üniversitesi Dergisi*, 15, ss.185-207.
- Beyru, R (2005). 19.Yüzyılda İzmir’de Sağlık Sorunları ve Yaşam, *İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını*, İzmir, s.71.
- Böke, P. (2009). *İzmir Karantina Teşkilatı’nın Kuruluşu ve Faaliyetleri (1840-1900)*, ÇTTAD, VIII/18-19.2009/Bahar-Güz.ss.140-150.
- Deport, P. (1999). L’Asie Mineure au IV siecle (411-323 a.C), Pouvoirs et jeux politiques, Boerdeaux. pp.204-205.
- Eager, J. M. (1903). *The Early History of Quarantine: Origin of Sanitary Measures Directed Against Yellow Fever*, Government Printing Office, Washington , p. 5.
- Erkanal, H. (2014). Doğu Akdeniz’de Klazomenai / Liman Tepesi’nin Limanları. In: S. Lads-tatter – F. Pirson – T. Schmidts (Eds), *Harbor and Harbor Cities in the Eastern Mediterranean*. BYZAS.19, pp.295-303
- Güngör Ü. (2004). “The History of Klazomenai in the Fifth Century and the Settlement on the Island” in A. Moustaka, E. Skarlatidou, M.-C. Tzannes and Y. Ersoy (eds), *Klazomenai, Teos and Abdera: Metropolis and Colony Proceedings of the International Symposium held at the Archaeological Museum of Abdera*, 20-21 October 2001, Thessaloniki. p.122.
- Kayan, İ., Öner, E., Doğan, M., İlhan, R & Vardar, S (2019). Urla-İskele düzlüğünde Orta-Geç Holosen kıyı çizgisi değişimleri ve alüvyal gelişimin paleocoğrafik rekonstrüksiyonu *Ege Coğrafya Dergisi*, *Aegean Geographical Journal*, Vol. 28 (1), ss.11-32.
- Özbay, F. (2004). “The History and Archaeology of Klazomenai in the Fourth Century BC and the Settlement at Chyton” in A. Moustaka, E. Skarlatidou, M.-C. Tzannes and Y. Ersoy (eds), *Klazomenai, Teos and Abdera: Metropolis and Colony Proceedings of the International Symposium held at the Archaeological Museum of Abdera*, 20-21 October 2001, Thessaloniki. p.418.
- Özbay, F. (2006). *Klazomenai’deki MÖ. 4. Yüzyıl Yerleşimi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir. s.418.
- Panzak, D. (1997). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Veba (1700-1850)*. Çev.Serap Yılmaz. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s.227.
- T.C Sağlık Bakanlığı, (2008). *Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü Bülten*, Urla karantina adası, Sayı:5, İzmir. s.3.
- Tanrıver C. (1989). *Antik Metinler ve Arkeolojik, Numizmatik ve Epigrafik Buluntular Işığında Klazomenai’de Khyton Sorunu*, (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi), İzmir, s.43.
- Yılan, B. (2020). *Osmanlı Devleti’nde Salgın Hastalıklarla Mücadele ve Karantina Teşkilatının Yaygınlaşması: İzmir Klazomen Tahaffuzhanesi Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Merkezi, Çanakkale. ss.71-75.
- Yıldırım, N. (1985). Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Koruyucu Sağlık Uygulamaları. *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*. İletişim Yayınları. C.5. İstanbul, ss. 1320-1338.
- Yıldırım, N. (2003). “Tersane-i Âmiri Fabrikalarında Tebhîr Makinesi/Etûv Üretimi ve Kullanımı”, *Dünü ve Bugünü ile Haliç Sempozyumu Bildirileri*, 22-23 Mayıs 2003. s.s.421-431.

İNTERNET KAYNAKLARI

- URL-1 Demirören Haber Ajansı. (2021). *Adanın hava fotoğrafı görüntüsü*. (Erişim tarihi:18.03.2021), <https://www.youtube.com/watch?v=nK2uxzr8hko>.
- URL-2 Urla Belediyesi. (2021). *Hasta kabul salonu, dinlenme odası ve duş odaları resmi*. (Erişim tarihi: 18.03.2021), <http://www.urla.bel.tr/EN/Urla/2/urla-quarantine-island>.
- URL-3 Demirkaya, M. (2020). *Klazomenai Antik Kenti ve Karantina Adası Bağlantısı*. (Erişim tarihi: 12.03.2021), <http://www.klazomenai.tripod.com/resim01-06.html>.
- URL-4 Yeni Şafak Gazetesi (2020). *Karantina adası iskele resmi*, (Erişim tarihi: 18.03.2021), <https://www.yenisafak.com/foto-galeri/gundem/koronavirus-salgini-osmanli-doneminde-yapilan-karantina-adasini-hatirlatti-donemine-gore-ileri-duzey-sistemi-sasirtti-2037017?page=2>
- URL-5 (2014). *Urla' nın Karantina Adası* , (Erişim tarihi: 15.03.2021), <https://www.turkiyeturizm.com/urlanin-karantina-adası-47018h.htm>.